●● "జీవిత లతాగ్రాన పూసే ఎర్రని పువ్వు బాల్యం. అటువంటి బాల్యాన్ని కోల్పోయిన కోట్లాది బాలలున్న దేశం మనది. బాల్యం శ్రమించవలసిన పరిస్థితే విషాద కరమైతే, దొంగచాటుగా శ్రమించవలసిన పరిస్థితిని ఇంకే మనాలి! ●●

శ్రమ

ఉదయం ప్రారంభించిన ప్రహరీగోడ కట్టుబడి సగం పైనే పూర్తవుతుందనుకున్నాను కానీ మరో రెండురోజులు పని సాగితే కానీ గోడ పూర్తిగా తయారయ్యేటట్లు కన్పించలేదు

ఇల్లు కట్టించాలని ఎంతో కాలంనుంచి పెంచుకున్న కోరిక పెంకుటిల్లు రూపంలో తీరి తృప్తి కలిగించినా, ఆ ఇంటికి చుట్టూ ప్రహరీగోడ కట్టించలేపోయాను ఇన్నాళ్ళుగా.

ఇంటికి ప్రహరీ ఎంతటి అందాన్నీ, హుందానీ కలిగిస్తుందో తెలిసినా డబ్బు కొరత కారణంగా ఇల్లు పూర్తయి చాలాకాలం ఐనా ప్రహరీ మాత్రం కట్టించ వీలు కాలేదు.

ఇంటికి ముందూ, వెనక కూడా వున్న కొస్తంత ఖాళీస్థలంలో పూలమొక్కలూ, కూరమొక్కలూ పెంచటంతో వాటి రక్షణకోస మైనా ప్రహరీ గోడ అవసరం మరింత పెరిగింది. అయితే మాత్రం ఏం లాభం? అందుబాటులో లేని ఆర్థిక వనరుల కారణంగా అంచ

నాలకు మించి ఖర్చు అయ్యే ఈపనిని ప్రారంభించే అవకాశం ఇప్పటికి గాని కుదర్లేదు. త్వరత్వరగా పని పూర్తయితే మా ఇంటి సరికొత్తఅందాన్ని తనివితీరా చూసుకోవాలని ఉబలాటంతో వున్నా న్నేను. గోడ అంచు వారగా నేలమీద పరచిన పట్టాలమీద పడిన సిమెంటును ఒక బొచ్చె లోకి ఎత్తుతున్నాడు పని కుర్రవాళ్ళలో ఒక డైన రెడ్డి. అలా ఎత్తిన సిమెంటును గోడకు అక్కడక్కడ మెత్తు తున్నాడొక మేస్త్రి. మిగిలిన ఇద్దరు మేస్త్రీలు పని పూర్తిచేసి బావి దగ్గర కాళ్లు చేతులు కడుక్కుంటున్నారు. పని కుర్రవాళ్ళలో ఓ ఇద్దరు బొచ్చెలూ, పారలూ, తాపీలూ నీళ్ళలోకడిగి శుభ్రంచేస్తుంటే మరొకడు లెవెలింగ్ బద్దలకు అంటుకున్న సిమెంటును గీకి శుభ్రం చేస్తున్నాడు.

సరిగ్గా ఆ సమయంలో ఇంటి ముందుకు వచ్చి ఆగింది ఇసుక లారీ. లారీ కంటపడగానే కంగారు, కలవరం ప్రారంభమైనై నాలో.

తెల్లవారితే ఒకటవ తారీకు కావటాన పనివాళ్లు పన్లోకి రారు. ప్రతి నెల ఒకటవ తారీకు వాళ్ళకి ఆటవిడుపుట. రెండవ తారీకున మరెక్కడో శంకుస్థాపన కార్యక్రమం వున్నదట.అక్కడ మార్కింగ్ చేయటం వగైరా పనుల కోసం వాళ్ళు మొతా అంతా అక్కడికే వెళ్ళాలట. గత రెండు మూడు రోజుల్నుంచి మబ్బుపట్టి వర్షంవస్తుం దేమో ననిపించేటట్లు వుంటున్నది వాతావరణం. ముసురుపట్టకుండా వుంటే మూడో తారీకు పని పునఃప్రారంభం. లేకపోతే వాన వెలిసిన తర్వాతనే.

ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ఇసుకను అలా రోడ్డుమీదనే వుంచే యడం ఇష్టం లేకపోయింది నాకు. ఇసుక దొరకడం కష్టంగావుందని

విని ముందు జాగ్రత్తగా చెప్పి వుంచానే గాని అంత త్వరగా వచ్చేస్తుందని వూహించలేదు నేను.

ఇసుకలా రోడ్డుమీదనే వుంచేస్తే ఇంట్లో పిల్లలు వీధిలోపిల్లలు ఇక ఆ కుప్పమీదనే వుంటారు. పిల్లలే కాదు, కుక్కలు వగైరాలు కూడా ఆ ఇసుక కుప్పమీదనే పడి దొర్లుతుంటాయి. కాళ్ళతో చెల్లాచెదరు చేస్తాయి. వీటన్నింటికి మించి ఏ తుఫానో వస్తే వానకు కొంత, గాలికి కొంత మురుక్కాలవల్లోగుండా ప్రయాణించి రోడ్ల పాలవుతుందనే భయంతో ఆరు వందలు పెట్టి కొన్న ఇసుక నలా వృధా పరచటం అవివేక మనిపించి ఎలాగయినా ఇసుకను యింట్లో పోయించేందుకు నిశ్చయించుకున్నాను.

నా ఆలోచన పూర్తికాకముందే ఇసుకను రోడ్డుమీద జార్చి డబ్బులందుకుని లారీ వెనక్కు మళ్ళించుకొని వెళ్ళిపోయారు వాళ్ళు.

కాళ్ళు, చేతులు తుడుచుకుని, కండువాలు విదిలించి భుజాన వేసుకున్న మేస్త్రీలు సైకిళ్లు చేత పుచ్చుకుని తిరుగుముఖం పట్టారు. కొంత సామాను మా ఇంట్లోనే వుంచి. మరికొంత సామాను తలా ఒకటి చేత పట్టుకుని కదిలారు పని కుర్రవాళ్లు. దారికి అడ్డంగా పడి వున్న ఇటుక రాళ్ళను ఏరి గోడపక్కగా పేర్చి, నీళ్ళ బిందెనూ, బక్కెట్‌నూ కడిగి వరండాలో పెట్టాడు రెడ్డి. బావి దగ్గరకు వెళ్ళి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కునేందుకు నీళ్ళు తోడుకుంటున్న రెడ్డి దగ్గరకు వెళ్లి.

"రెడ్డీ, ఇసుకంతా ఇంట్లోకి చేరిస్తే బాగుంటుందిరా" అన్నాను.

"లోపల పొయ్యమంటారా అయ్యగారూ" ఉత్సాహంగా అడిగాడు వాడు.

"పోస్తేనే మంచిదిరా....ఇప్పుడే మొదలుపెట్టేస్తావా" అడిగాన్నేను.

"ఎంత సేపండి బాబూ. పదయ్యేతలకి మొత్తమంతా అయిపోద్దండీ"

"అయితే పోసెయ్యరా" అన్నాను.

ఇసుకనలా రోడ్డుమీదనే వుంచేస్తే అనవసరంగా ఆగమయిపోతుందనే కాకుండా, అటుగా వెళ్తున్న ఏ మునిసిపల్ ఉద్యోగికైనా కుప్ప కన్పిస్తే రూల్సు మాట్లాడి ముడుపు చెల్లించమంటాడు. వాళ్ళతో వాదనలోకి దిగేకంటే బేరాలాడి చేతులు తడపటమే నయమని అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసుకున్నాను. ఇంట్లో పోయించేస్తే కొంతవరకూ వాళ్ళ దృష్టి పడకుండా తప్పించుకోవచ్చని భ్రమపడటం కూడా మరో కారణం.

"ఓ టీ తాగిరమ్మందాం వాడ్ని" అనుకుంటూ వెనుదిరిగిన నాకు అప్పటికే పార, బొచ్చ పుచ్చుకుని ఇసుక కుప్ప దగ్గర కన్పించాడు రెడ్డి.

ఓవర్ టైమంటూ అదనపు సంపాదనకు అవకాశం వున్న ఆఫీసులు కొన్ని వున్నయ్. ఆఫీసు వేళల్లో తీరిగ్గా కూర్చునో. అటు తర్వాత ఓవర్ టైమంటూ కూర్చుని సంపాదించిన వాళ్ళు, సంపాదిస్తున్నవాళ్ళు నాకు తెలుసు. కానీ ఉదయం నుంచి సాయంత్రం వరకు ఒళ్ళు దాచుకోకుండా కష్టపడి పనిచేసి, ఇంటిముఖం పట్టే

సమయానికి మళ్ళీ పని అప్పగిస్తె సంతోషపడి మరీ ఒప్పుకున్న రెడ్డి అంటే నాకెందుకో జాలి వేసింది. ఈ అదనపు పనికి నేను డబ్బు ఇచ్చినా కేవలం డబ్బుకోసం బడలిక మర్చిపోయి, బద్ధకించకుండా, ఒళ్ళు వంచాల్సిన అవసరం వాడి కేమిటోనన్న సందేహం కలిగింది నాకు. పైగా వాడు చేసేందుకు సిద్ధపడిన పని చిన్నదేం కాదు. లారీ ఇసుకను వీధిలోనుంచి ఇంట్లోకి చేర్చాలి. ఒక్కొక్క బొచ్చ నింపు కుని, తలకెత్తుకుని లోపల పోయడమంటే....

అసలు ఆఫీసులో అయిదు గంటలవరకు వుండటం, వున్నంత సేపూ పనిచేయటం, మా విధే అయినా నాలుగు గంటల నుంచే ఇంటికి వెళ్ళే ప్రయత్నంలో పని ధ్యాస లేకుండా తిరిగేందుకు అల వాటు పడ్డాక రెడ్డిలాంటి వాళ్ళను చూసి ఆశ్చర్య పడటంలో ఆశ్చ ర్యము లేదేమో! ఓ అరగంట గడిచాక

"ఇదిగో రెడ్డీ ఈ డబ్బు తీసుకెళ్ళి ఏదయినా టిఫెన్ చేసి రారా, వచ్చాక మళ్ళీ మొదలుపెడుదూగాని" అన్నాను.

దగ్గరగా వచ్చి నేనిచ్చిన నోటు అందుకుని చొక్కాజేబులో తురిమి మళ్ళీ చొక్కానలా గడ్డిమీద పడేశాడు.

"ఇప్పుడేమన్నా తింటే పొట్ట వంగదండయ్యగారూ ఆయాసం వచ్చేత్తది. పని సాగదు. కానీండి సగం అయ్యాక ఎల్లొత్తాలే" అంటూనే బొచ్చ నెత్తుకున్నాడు.

ఇసుక లోపలికి జేర్చినందుకు రెడ్డి ఇవ్వమన్నది పాతిక రూపా యలు. రోజు పనికి మేస్త్రీ వాడికి యిచ్చేది పాతిక రూపాయలే. అంటే ఆరోజు వాడి సంపాదన రెట్టింపన్నమాట. పెళ్ళి కాలేదు. చేసుకో

వాల్సిన వయసు కూడా కాదు రెడ్డికి. సంసారభారం పడక ముందే డబ్బు సంపాయించాలనే వాడి ఆరాటం, అందుకు రాత్రిపూట కూడా కష్టపడి అదనంగా సంపాయించేందుకు సంసిద్ధం కావటం నాకు అర్థం అయ్యీ అవకుండా వుంది.

రెడ్డిని చూస్తే నాకు జాలిగా వుంటుంది. బహుశా వాడి బాహ్య రూపమే అందుక్కారణమేమో! మనిషి దుక్కలా వుంటాడు. పళ్ళు ఎత్తుగా వుండి, నవ్వినప్పుడు మామూలుగా కంటే మరింత వికారం గా కనిపిస్తాడు. వాడి నవ్వు వెకిలిగా వున్నట్లుంటుంది. మాటకూడా స్పష్టంగా పలకలేడు. కాలు కొద్దిగా అవుడు కాబోలు పాపం కాస్త ఈడుస్తూ అడుగేస్తుంటాడు. అయినా పనిమాత్రం వాళ్ళ జట్టులో మిగిలిన కూలీల కంటె పొందిగ్గా, ఓర్పుగా చేస్తాడు. బద్ధకించడు. ఒళ్ళు దాచుకునే పనిదొంగ కాదు రెడ్డి. అయినాసరే అందరూవాణ్ణి ఎగతాళి చేస్తుంటారు. కసురుకుంటూ విసురుగా విసుగ్గామాట్లాడతారు

రెడ్డిని గురించి ఆలోచిస్తూ మనసులోనే వాడిపట్ల సానుభూతి కురిపిస్తూ చెట్ల పాదుల్లో పడిన ఇటుకముక్కల్ని, సిమెంటు ముద్దల్ని ఏరి పక్కకు పెడుతూ చీకటి పడేవరకు కాలక్షేపం చేసి స్నానానికి బయలుదేరాన్నేను.

అప్పటికి సగంకూడా పూర్తికాలేదు. ఇసుక పూర్తిగా అయి పోయేసరికి పదకొండు గంటలు అవుతుందనిపించింది. నిర్విరామం గా ఒక్కొక్క బొచ్చ లోపల పోస్తున్నాడు రెడ్డి.

స్నానం పూర్తిచేసి బయటకు వచ్చిన నాకు రెడ్డి కనిపించ లేదు. బహుశా టీకి వెళ్ళివుంటా డనుకున్నాను. కాఫీ తాగుతూ టి.వి.

లో వార్తలు విని బద్ధకంగా వాలు కుర్చీలో నడుం వాల్చిన నాకు మాగన్నుగా నిద్ర పట్టింది.

"నాన్నా అన్నం తిందాం. లేవండి" అంటూ మా కాశీచరణ్ లేపేవరకు నిద్రపోతూనే వున్నాను. అప్పుడు టైం తొమ్మిదయింది. కిటికీ గుండా తొంగిచూసిన నాకు బొచ్చమోస్తూ లోపలికి వస్తున్న రెడ్డి కనిపించాడు. బయటకు వెళ్ళి ఇసుక కుప్పను చూశాను. సగం పైనే లోపలికి చేర్చాడు. బహుశా మరో రెండు గంటల్లోపునే పూర్తి వచ్చునిపించింది.

భోజనం పూర్తిచేసి టీ.వీ. ప్రోగ్రామ్స్ కాసేపు చూసి అప్రయత్నంగా నిద్రలోకి జారుకున్న నేను "అయ్యగారూ... అయ్యగారూ" అన్న రెడ్డి పిలుపుతో మేలుకున్నాను.

"అయిపోయిందయ్యా ఇంక ఎల్తాను" అంటూ నవ్వేడు రెడ్డి.

వెంటనే లోపలకు వెళ్ళి పాతిక రూపాయలు తెచ్చి వాడి కందించాను.

సంతోషంగా అందుకుని "అయ్యగారూ" అంటూ ఆగిపోయాడు వాడు.

"ఏంట్రా....డబ్బులు చాల్లేదా"

"అదికాదయ్యా....నేనిప్పటిదాకా పనిచేశానని మేస్త్రీకి చెప్పద్దయ్యా....ఇసుక నే పోశానని చెప్పొద్దయ్యగారూ"

వాడి అభ్యర్ధన అర్థం కాలేదు నాకు.

"ఏరా దీంట్లో కూడా తన కేమైనా వాటా అడుగుతాడా మీ మేస్త్రీ" అడిగాను అనుమానంగా.

అబ్బే కాదండీ. మేస్త్రీ అలాంటోడు కాదు గానీ మా ఇంట్లో వాళ్ళకు చెప్తాడయ్యా" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"చెప్తే ఏం రా....నువ్ మాత్రం చెప్పవా?"

"చెప్పనయ్యా"

"మరిప్పటిదాకా ఎక్కడికి వెళ్ళావంటే ఏం చెప్తావు?"

"సినిమా కెళ్ళానని చెప్పుకుంటానయ్యా"

వాడి సమాధానంతో అమితాశ్చర్యం వేసింది నాకు. సామాన్యంగా పిల్లలు బడి ఎగ్గొట్టి, ట్యూషను ఎగ్గొట్టి సినిమాలకు వెళుతుంటారు. ఎక్స్‌ట్రా క్లాసుల వంకతో సినిమాలకు వెళుతుంటారు. అలాంటిది అప్పటివరకు రెక్కలు ముక్కలయ్యేటట్లు పనిచేసి ఇంట్లోవాళ్లకు సినిమాకు వెళ్లానని చెప్పటం ఏమిటో,ఎందుకో అంతుపట్టలేదునాకు.

"ఎందుకురా అలా చెప్పటం....అలా చెప్తే వూరుకుంటారా మరి" అడిగాను నా ఆశ్చర్యాన్ని అణచుకుంటూ.

"ఏం చెయ్యమంటారు సార్. నాకు వచ్చే కూలి డబ్బులు నా చేతి కివ్వడు మేస్త్రీ. నేరుగా లెక్క చెప్పి మా అయ్యచేతి కిస్తాడు. అలా ఇవ్వమని మా అయ్యే అడిగాడు. ఇంట్లో డబ్బడిగితే కోప్పడతారు. ఇప్పుడయినా సినిమాకి ఎల్లానని సెప్తే కొడతారు డబ్బులెక్కడివని. గానీ నాలుగు దెబ్బలు తిన్నా పాతిక రూపాయలు మిగులుతై కదయ్యా. అందుకని సెప్పద్దంటన్నాను." అని చెప్పి సిగ్గుతో తల వాల్చుకున్నాడు నవ్వుకుంటూనే రెడ్డి.

వాడి పరిస్థితికి జాలిపడాలో, ఏంచెయ్యాలో అర్థంకాని నాకు మాత్రం మనసు మొద్దుబారింది. ఆ రాత్రి నిద్ర కరువయింది.

(ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వార పత్రిక—27-12-91)